

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра Теорії спорту та фізичної культури

Нерода Н.В.

ЛЕКЦІЯ

на тему **«ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПРОГРАМНО-НОРМАТИВНІ
ОСНОВИ РУХУ СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД »**

з дисципліни
«АДАПТИВНИЙ СПОРТ»

для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт
ХІ-й (денна форма навчання), ХІІІ-й с. (заочна форма навчання)

ЛЬВІВ - 2024

1. Організаційні засади міжнародного руху Спеціальних Олімпіад
2. Філософія Спеціальних Олімпіад.
3. Мета і завдання Спеціальних Олімпіад.

1. Організаційні засади міжнародного руху Спеціальних Олімпіад

В 1963 р. адаптивний спорт збагачується ще одним напрямом - Спеціальними Олімпіадами Юніс Кеннеді Шрайвер (Eunice Kennedy Shriver) відкриває у своєму маєтку в Мериленді літній денний табір для дітей та дорослих з порушеннями інтелектуального розвитку з метою вивчення та розвитку їх здібностей в спорті та руховій діяльності. В грудні 1968 р. створюється добродійна **організація Спеціальних Олімпіад** (Special Olympics Inc, SOI).

Ігри Спеціальних Олімпіад стали соціальним явищем, привернули увагу світової громадськості до соціальних проблем людей з інвалідністю та незахищених верств населення, а також звернули увагу вчених, фахівців на невирішені наукові, науково-методичні та практичні проблеми, які існують у цій галузі. Наприклад, у 1973 р. у провінції Квебек (Канада) була започаткована Міжнародна Федерація Адаптивної Фізичної Активності (IFAPA). IFAPA координує національні, регіональні та міжнародні проекти, які спрямовані на розвиток засобів та методик адаптивного спорту, фізичних вправ для людей з різними вадами розвитку та особливими потребами. IFAPA має офіційні зв'язки з різними міжнародними організаціями, а також із Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад (SOI), Міжнародним паралімпійським комітетом (IPC), Міжнародною Радою з наукових проблем спорту та фізичного виховання (ISSPE) тощо.

Спеціальні Олімпіади є міжнародним спортивним рухом, що надає людям з порушеннями інтелектуального розвитку можливість зміцнити свій характер, розвинути рухові якості, продемонструвати свої здібності, виявити свій потенціал за рахунок тренувань та змагань в Олімпійських традиціях.

Спеціальні Олімпіади засновано з вірою в те, що люди з порушеннями інтелектуального розвитку можуть, за умови відповідного навчання та натхнення, отримати задоволення та користь від участі в тренуваннях і змаганнях в індивідуальних і командних видах спорту.

Основна мета Спеціальних Олімпіад - допомогти людям із порушеннями в інтелектуальному розвитку стати повноправними членами суспільства, брати активну участь у громадському житті через надання цим людям справедливих можливостей для демонстрації своїх навичок та здібностей в умовах спортивних змагань, а також інформувати громадськість про можливості та потреби цих людей.

Міжнародним керівним органом руху Спеціальних Олімпіад є Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад (SOI), штаб-квартира якої знаходиться у Вашингтоні, Федеральний Округ Колумбія (США) і включає близько 80 співробітників, які працюють у 8 відділах: виконавчому,

спортивному, Всесвітніх ігор, міжнародних програм, маркетингу і розвитку, суспільних зв'язків, фінансів, управління.

Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад несе відповідальність за те, щоб усі тренування та змагання, які проводяться під назвою або під егідою «Спеціальної Олімпіади», були організовані, фінансовані та проведені відповідно до єдиних міжнародних стандартів, зі збереженням якості та репутації Спеціальної Олімпіади та у відповідності до інтересів людей з порушеннями інтелектуального розвитку. З цією метою SOI організовує і контролює проведення всіх міжнародних і Всесвітніх ігор Спеціальних Олімпіад; відповідає за акредитацію, належне управління та функціонування Акредитованих програм в усьому світі; надає підтримку національним програмам шляхом розробки методичних матеріалів, проведення конференцій, семінарів, надання консультативних послуг, фінансування.

Керівним органом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад є Рада директорів.

Рада директорів складається не менше ніж з дев'яти але не більше ніж з тридцяти восьми обраних директорів плюс директори за посадою.

Кожного обраного директора обирає Рада директорів із кандидатів, поданих до Ради Комітетом з призначення. Директор, обраний до складу, виконує свої обов'язки не більше дев'яти років поспіль. Директори-засновники можуть обіймати необмежену кількість термінів.

Щоб допомогти забезпечити продовження та збереження місії Спеціальної Олімпіади, Рада директорів має постійно включати принаймні двох директорів, які є прямими нащадками засновника Special Olympics («Директори-засновники»).

Структурними підрозділами Ради директорів є Міжнародний Консультативний Комітет, Консультативний Комітет з питань Загальних Правил, Консультативний Комітет зі спортивних правил, Консультативний Комітет з медичних питань.

В структуру Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад входить 7 Регіональних рад управління (Північної Америки, Європи/Євразії, Східної Азії, Африки, Азійсько-Тихоокеанського регіону, Латинської Америки та Близького Сходу/Північної Африки), які здійснюють розвиток спортивних програм в межах своїх територій. В межах 7 регіонів діє 220 (станом на 01.01.2013 р.) акредитованих програм. Найбільша кількість акредитованих програм в Північноамериканському регіоні – 74. Згідно з нормативними документами Спеціальних Олімпіад в країні може діяти кілька акредитованих програм, якщо їх діяльність відповідає вимогам Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад. Така ситуація характерна для батьківщини Спеціальних Олімпіад – Сполучених Штатів Америки, де акредитовано 51 програму. В цьому регіоні зареєстровано понад півмільйона спортсменів. Найбільший за кількістю залучених спортсменів – Східноазійський регіон, де зареєстровано 1,09 мільйона спортсменів в межах 5 Акредитованих програм: Китаю, Китайського Тайпея, Гон Конгу, Кореї та Макао. Регіон Європа/Євразія є найбільш різноманітним в культурному, мовному,

економічному аспектах. Він об'єднує 58 акредитованих програм. Африканський регіон представлений 18 акредитованими програмами, Азійсько-Тихоокеанський – 23 (охоплює майже 1 мільйон спортсменів). В Латиноамериканському регіоні працює 19 акредитованих програм. Регіоном, що розвивається найбільш динамічно вважається Близький Схід, де за останні 10 років кількість спортсменів збільшилася з 20000 (2001 рік) до 150000 (2010 рік), він об'єднує 23 арабських держави.

Структуру міжнародного руху Спеціальних Олімпіад наведено на рис.1.

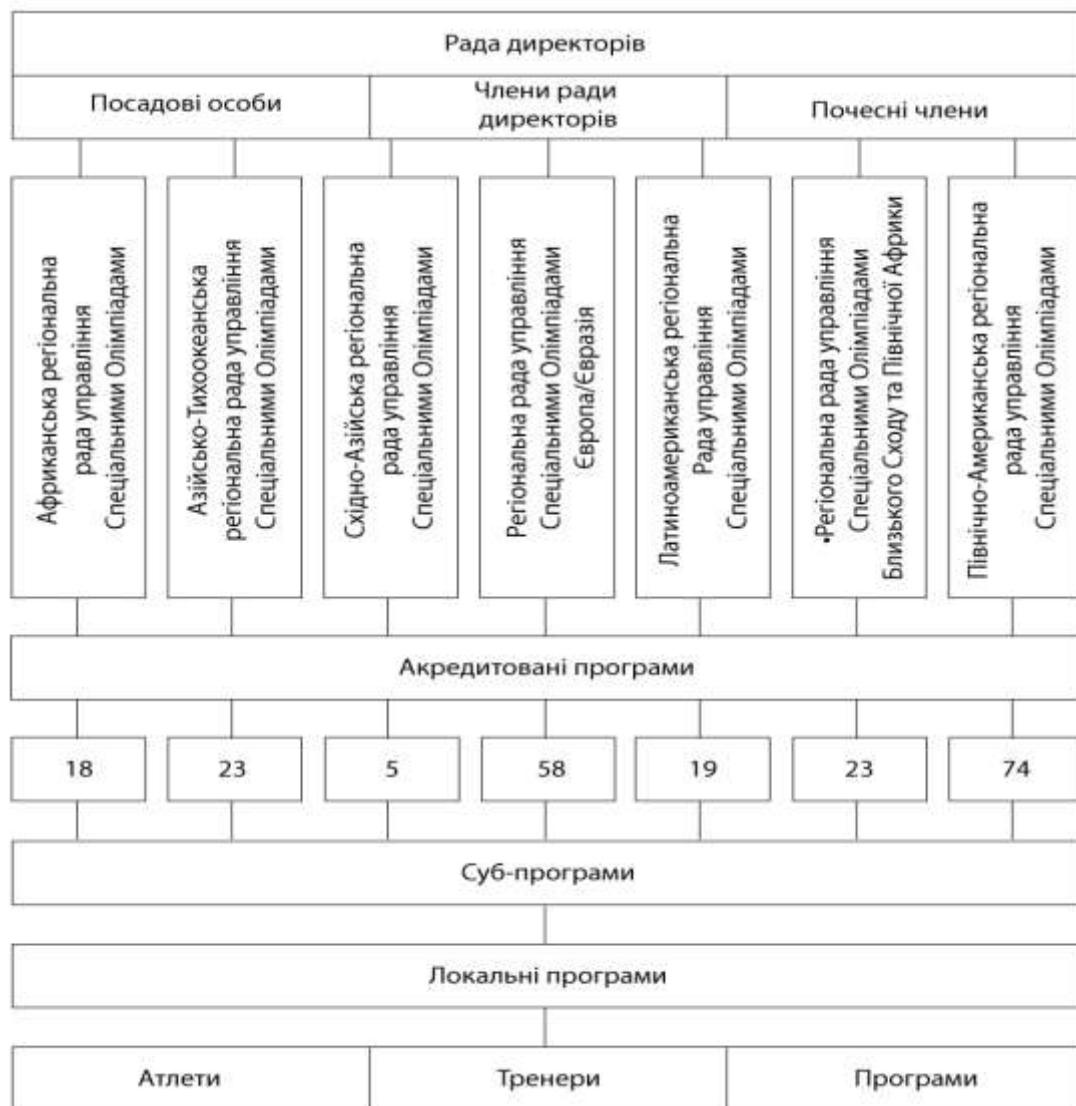

Рис.1. Структура Міжнародного Руху Спеціальних Олімпіад

Хоча процедура акредитації є виключною прерогативою Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад, акредитовані програми діють під безпосереднім керівництвом РРУ. Процедура отримання акредитації включає наступні поняття: «акредитаційні стандарти», «акредитаційна ліцензія», «акредитована програма», «сертифікат акредитації».

Акредитаційні стандарти це комплекс критеріїв, що встановлено Міжнародними Спеціальними Олімпіадами для визнання нових або продовження дії існуючих програм. Критерії в сфері спорту, тренувань та розвитку програм:

1. Критерії відносно ігор та змагань.
2. Критерії відносно інформованості громадськості.
3. Критерії відносно структури програми, управління та фінансової діяльності.
4. Критерії щодо залучення коштів.

Залежно від наявності тих чи інших показників розвитку спорту осіб з відхиленнями розумового розвитку в країні, національна програма може отримати один з чотирьох рівнів акредитації (I – вищий, IV рівень (умовна акредитація) – нижчий).

«Акредитована програма» – будь-яка національна програма чи програма США, що отримала акредитацію через органи Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад для організації та проведення тренувань та змагань в межах певної, юридично визначеної території.

«Акредитаційна ліцензія» – документ, що представляється кожною програмою як частина заявки на нову чи оновлену акредитацію, в разі затвердження Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад є підтвердженням повноважень програми та підставою для видачі сертифікату акредитації (рис.2).

**Рис. 2. Сертифікат акредитації ВГОІ
«Спеціальна Олімпіада України»**

Програмно-нормативні основи міжнародного спортивного руху Спеціальних Олімпіад як складової міжнародного олімпійського руху визначаються наступними документами:

- Офіційним Загальними правилами Спеціальних Олімпіад (2006, з Поправками 2023),
- статутом Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад,

- Статутом Всесвітніх/Регіональних Ігор (2022),
- Спортивними правилами Спеціальних Олімпіад.

Офіційні Загальні правила Спеціальних Олімпіад містять вказівки та рекомендації для всіх акредитованих програм та організаційних комітетів Ігор, регламентують діяльність Міжнародної організації Спеціальної Олімпіади, окреслюють вимоги до тренувальних занять та змагань в межах руху, визначають вимоги до атлетів Спеціальної Олімпіади.

Статут Міжнародної організації Спеціальних Олімпіад доповнює положення Загальних правил щодо функціонування SOI, зокрема, умови комплектування, права та обов'язки Ради Директорів та інших структурних одиниць руху.

В Статуті Всесвітніх/Регіональних Ігор регламентовано організацію та проведення літніх та зимових ігор Спеціальних Олімпіад. Визначено процедуру вибору місця та терміну проведення, вимоги до програми, кількісного складу спортсменів та країн-учасниць, форми реєстрації учасників

Спортивні правила Спеціальних Олімпіад регламентують стандарти тренувань та проведення змагань в межах руху Спеціальних Олімпіад. Як і інші документи вони є доповненням до Офіційних Загальних правил Спеціальних Олімпіад.

2. Філософія Спеціальних Олімпіад.

Головним завданням Спеціальних Олімпіад є нормалізація способу життя осіб з вадами інтелекту та супутніми вадами. Нормалізація способу життя означає, що люди з порушеннями інтелектуального розвитку дістають можливість прилучитися до способу життя, що наближається (в межах можливого) до способу життя більшої частини суспільства. Одним із дійових засобів такої нормалізації є спорт. У процесі занять спортом вирішується ряд загальних та спеціальних завдань.

Нозологічні особливості спортсменів з порушеннями інтелектуального розвитку вимагають певного розширення кола загальних завдань підготовки.

З метою залучення людей з відхиленнями інтелектуального розвитку до нормального способу життя необхідно вирішити наступні завдання:

- Надання можливості відчувати на собі нормальний режим та цикл життя;
- Виховання поваги до вибору і бажань та забезпечення нормальних суспільних привілеїв;
- Забезпечення навчання, тренування, медичного догляду та проживання в приміщеннях нормальних розмірів та вигляду;
- Надання, в разі можливостей, послуг загального, а не індивідуального типу.

Проведення тренувань та участь у змаганнях сприяють нормалізації життєвого циклу осіб з порушеннями інтелектуального розвитку та вимагають вирішення таких спеціальних завдань:

- Створення можливостей для тренувань і участі у змаганнях, адекватних можливостям, що надаються здоровим спортсменам, забезпечення можливості занять найбільш популярними видами спорту;
- Використання громадських спортивних споруд, що є призначеними для здорових спортсменів;
- Забезпечення проведення занять спортом протягом всього року, як це є загальноприйнятим для здорових спортсменів;
- Піклування про розвагу, настрій тощо (нормальні режим дня та цикл життя);
- Створення можливостей для спілкування з іншими спортсменами, участі в суспільному житті (нормальні економічні та громадські привілеї);
- Створення можливостей для набуття життєвого досвіду, що допоможе людям з порушеннями інтелектуального розвитку покращити уявлення про себе, буде сприяти розвиткові впевненості в собі, самоповаги ("зі мною рахуються!"), задоволення ("я досягнув цього!"), позитивного погляду на себе (нормальний цикл життя);
- Організація змагань, що за формою є "Олімпійськими" іграми, відповідно до Олімпійських традицій та ідеалів.

Вся діяльність Спеціальних Олімпіад на місцевому, національному та міжнародному рівнях відображає цінності, традиції, церемонії та події сучасного Олімпійського руху, але в ширшому та багатшому вигляді, відзначає моральні та духовні якості спортсменів для стимулювання їх гідності та самоповаги. Участь у програмах тренувань і змагань Спеціальних Олімпіад відкрита для всіх людей з порушеннями інтелектуального розвитку віком від 8 років незалежно від ступеню їх фізичних можливостей. Спортивні тренування протягом року доступні для кожного спортсмена в Спеціальних Олімпіадах та проводяться досвідченими тренерами відповідно до стандартних Спортивних Правил, що їх розроблено Міжнародною організацією Спеціальних Олімпіад. Кожний спортсмен, який бере участь в окремому виді спорту в Спеціальних Олімпіадах буде тренуватися в цьому виді спорту.

Спеціальні Олімпіади забезпечують повну участь кожного спортсмена, незалежно від економічних обставин, здійснюють тренування та організацію змагань в найбільш сприятливих умовах, зокрема, надають приміщення та обладнання, навчання, тренування, суддівство та організацію.

Діяльність Спеціальних Олімпіад здійснюється із залученням місцевих волонтерів, від шкільного до старшого віку, з метою створення суспільного розуміння людей з розумовою відсталістю.

Невід'ємною частиною ігор Спеціальних Олімпіад є цілий комплекс мистецьких, соціальних і культурних заходів, а саме танців, виставок, концертів, екскурсій, театральних вистав тощо.

Діяльність Спеціальних Олімпіад здійснюється перед глядачами, повністю відображається в засобах масової інформації. Спортсмени

Спеціальних Олімпіад демонструють світові особливі властивості духу людини, сміливість, щирість та радість.

Кожен спортсмен - учасник Спеціальних Олімпіад має шанс перемогти, тому, що він змагається в групі з іншими спортсменами таких самих чи майже таких самих можливостей. До змагань залучаються і діти, і батьки. Спеціальні Олімпіади відкриті для спортсменів будь-якого віку (від 8 років) незалежно від їх фізичних можливостей. За "Програмою рухової активності" змагання проводяться навіть на самому низькому їх рівні.

Ігри Спеціальних Олімпіад розпочинаються з такої клятви: "Я прагну до перемоги. Та коли я не зможу її здобути, нехай у мене вистачить сміливості на спробу" ("Let me win, but, if I cannot win, let me be brave, in the attempt").

Організатори ігор не фіксують спортивні рекорди тому, що основна цінність Спеціальних Олімпіад - людина, а не результат. Спортсмени-переможці та призери змагань одержують медалі, але не фінансові нагороди. Грошових нагород не одержують також судді, лікарі, тренери і весь обслуговуючий персонал. Фінансування Спеціальних Олімпіад здійснюється за рахунок добровільних внесків і пожертв.

Спортсмени з різних країн репрезентують на цих змаганнях себе, як представників національної програми, а не країну. Тому організатори ігор не підводять підсумки змагань між акредитованими програмами різних країн. Акредитовані учасники програм ігор Спеціальних Олімпіад не роблять грошових внесків, а, навпаки, на час змагань організатори безкоштовно забезпечують учасників помешканням та спеціальним харчуванням. Учасникам змагань не треба платити за подання протестів. Організатори Спеціальних Олімпіад не визнають за доцільне додержуватись деяких ритуалів, які запроваджено на Паралімпійських іграх. Так, на змаганнях Спеціальних Олімпіад на честь переможців виконується гімн Спеціальних Олімпіад та піднімається прапор Спеціальних Олімпіад, але на цих змаганнях майорять національні прапори країн, з яких приїхали учасники змагань.

Організація та програми Спеціальних Олімпіад ґрунтуються на таких принципах:

- Люди з порушеннями інтелектуального розвитку можуть вчитися та отримувати задоволення від участі в змаганнях, адаптованих відповідно до їх розумових і фізичних можливостей;
- Організація систематичного тренування має приносити користь і удосконалювати фізичні, розумові, етичні й духовні якості людини;
- Організація спортивних змагань в умовах рівності, поваги й справедливості має на меті об'єднання людей з порушеннями інтелектуального розвитку, зміцнення сімейних і суспільних відносин;
- Організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на подолання расової, національної, релігійної та політичної дискримінації;
- Організація Спеціальних Олімпіад має бути спрямована на створення таких умов змагань, які дозволили б кожній людині з різним

рівнем функціональних, фізичних можливостей та навичок проявити свої потенційні здібності;

- Програми тренувань та змагань Спеціальних Олімпіад мають бути організовані на всіх рівнях (секція, клуб, школа, район, місто, область, країна);

- Програми Спеціальних Олімпіад складаються із навчально-тренувальних програм з видів спорту та партнерських ігор, з підготовки волонтерів як помічників організації та проведення змагань, з підготовки громадських комітетів, клубів, товариств, груп підтримки та допомоги, з підготовки суддів, залучення членів сімей для участі у спеціальних семінарах з обміну досвідом тренувань, залучення коштів, створення призового фонду, участі у забезпеченні організації та проведенні змагань.

Рекомендована література

Основна:

5. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів : [підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання і спорту] / Ю. А. Бріскін. – Київ : Олімпійська література, 2006. – 263 с. – ISBN 966-7133-79-6.
6. Бріскін Ю. А. Адаптивний спорт. Спеціальні Олімпіади : навч. посіб. – Львів : Ахіл, 2003. – 128 с.
7. Бріскін Ю. А. Організаційні основи Паралімпійського спорту : навч. посіб. – Львів : Кобзар, 2004. – 180 с., іл.
8. Бріскін Ю. А. Вступ до теорії спорту інвалідів : навч. посіб. / Ю. А. Бріскін, А. В. Передерій. – Львів : Априорі, 2008. – 70 с.
9. Курс лекцій з дисципліни „Адаптивний спорт” для студентів за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт ХІ-й с. (денна форма навчання), ХІІІ-й с. (заочна форма навчання) / уклад. Нерода Н. В. – Львів : ЛДУФК імені Івана Боберського, 2023. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/>
10. Передерій А. В. Спеціальні Олімпіади в сучасному світі : монографія / А. В. Передерій. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 296 с.
11. Розторгуй М.С. Підготовка спортсменів у силових видах адаптивного спорту : монографія / Марія Розторгуй. – Львів : ЛДУФК, 2019. – 332 с.

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. А. Класифікаційні стратегії Паралімпійського спорту / Бріскін Ю. А., Передерій А. В. //Оздоровча і спортивна робота з неповносправними / за заг. ред. Бріскіна Ю., Линця М., Боляха Е., Мігасевича Ю. – Львів : Видавець Тарас Сорока. – 2004. – С. 22–29.
2. Гончаренко Є., Когут І. формування міжнародної системи адаптивного спорту для людей з відхиленнями розумового розвитку //Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2022. – №. 3. – С. 69-74.

3. Гончаренко Є., Когут І. Сталий розвиток Спеціальних Олімпіад: стратегічний план розвитку //Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2021. – №. 4. – С. 59-64.
4. Матвеев С. Ф. и др. Историчні, організаційні та соціальні аспекти розвитку спорту інвалідів. – 2011.
5. Передерій А. В. Теоретико-методичні підходи до періодизації багаторічної підготовки спортсменів у адаптивному спорті / Передерій А. В., Розторгуй М. С. // Спортивний вісник Придніпров'я. –2016. – № 1. – С. 91–95.
6. Розторгуй М. Підготовка спортсменів з інвалідністю на етапі спортивно-реабілітаційної підготовки в силових видах спорту / Марія Розторгуй, Аліна Передерій // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2018. – № 1(41). – С. 61–66.
7. Хіменес Х. Р., Задорожна О. Р. Адаптивний спорт у системі цінностей сучасного українського суспільства. – 2018.
8. Organizational basics implementation of the programs of Special Olympics / Yevgenij Prystupa, Alina Perderiy, Yuriy Briskin, Maryan Pityn // Harvard Journal of Fundamental and Applied Studies. – 2015, – N 1(7), Vol. 8. – P. 266–272.
9. Roztorhui M. The training system of athletes with disabilities in strength sports / Mariia Roztorhui, Alina Perderiy, Yuriy Briskin, Olexandr Tovstonoh // Sportlogia. – Banja Luka, 2018. – T. 14, N 1. – P. 98–106.
10. Чернявський І. С. Проблеми розвитку адаптивного спорту. – 2015.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекційного курсу.
2. Міжнародний паролімпійський комітет – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.paralympic.org
3. Національний комітет спорту інвалідів України – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.paralympic.org.ua
4. Міжнародна організація Спеціальних Олімпіад – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.specialolympics.org/>
5. Міжнародний комітет спорту глухих – офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.deaflympics.com/>